

“Düğün Dernek” filminin Yuri Lotman’ın kültür göstergebilimi kuramıyla incelenmesi

[Analysis of the film “Düğün Dernek” with Yuri Lotman’s cultural semiotics theory]

[Analyse du film “Düğün Dernek” avec la théorie de la sémiotique culturelle de Yuri Lotman]

Demet ERDEM*, Fatma ŞENYÜZ****Geliş Tarihi/ Received: 30.04.2024 Kabul Tarihi/ Accepted: 18.06.2024 Yayın Tarihi/ Published: 30.06.2024 Makale Türü/ Article Type:**
Araştırma makalesi/ Research article**Özet**

Göstergebilim, merkezinde göstergelerin yer aldığı ve temel araştırma alanında bu göstergelerin yüklendikleri anlamları, işlevlerini ve anlamlı bir bütün olan dizgeyi oluşturmak için birbiri arasındaki ilişkileri inceleyen bir bilim dalıdır. Sinemanın, kendi dizgesi içinde bir dil kullanarak kendine has nitelikli bir anlatım aracı olması, göstergebilim açısından önemli bir konudur. Bu nedenle sinema, günümüzde en etkili anlatım araçlarından biri olarak kabul edilmektedir. Sinemanın anlatım dili, görsel ve işitsel öğeleri bir araya getirerek izleyiciye özgün bir deneyim sunmaktadır. *Düğün Dernek* filmi, göstergebilim açısından incelendiğinde, sahnelerde kullanılan göstergeler, semboller ve anlamın oluşturulma şekilleri üzerinde detaylı bir çözümleme yapılabilmektedir. Bu bağlamda, göstergebilim, sinemanın anlatım dilini ve izleyicide uyandırdığı duyguları anlamak için kullanılacak önemli bir uygulama alanıdır. Bu çalışmada inceleme nesnesi olarak Türk sinemasında yer alan 2013 yapımı ünlü yönetmen Selçuk Aydemir’in beyaz perdeye sunmuş olduğu *Düğün Dernek* filmi incelenmiştir. *Düğün Dernek* filmi amaçlı örneklem yöntemiyle seçilmiş ve film göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılarak karakterlerin sembolik temsilleri, mekânın kültürel ve toplumsal anlamlarıyla yorumlanmıştır. Çalışmanın amacı, *Düğün Dernek* filmi kültür göstergebilimi açısından incelendiğinde filmde kullanılan göstergelerin toplumun kültürel değerlerine, normlarına, ritüellerine ve anlam sistemlerine nasıl atıfta bulunduğunu anlamaktır. Araştırma nesnesinde dil, giyim-kuşam, mekân, jest ve mimik gibi dilsel ve dilsel olmayan göstergeler aracılığıyla anlamlı bir bütün yaratılmıştır. Kültür göstergebilimi açısından, film Türk kültürünün çeşitli yönlerini yansıtarak sembolik bir anlam taşımaktadır. Düğün ritüelleri, aile ilişkileri ve toplumsal normlar, Lotman’ın vurguladığı kültürün göstergebilimsel yapısını oluşturmaktadır. Bu unsurlar da filmdeki olayların ve karakterlerin anlamını derinleştirmektedir. Kültürlerarası iletişim, filmdeki karakterler arasındaki çatışma ve anlaşmazlıkları vurgulamaktadır. Çift anlamlılık ve ironi ise filmdeki komik olaylar ve alaycı anlatım üzerinden ortaya çıkmakta, bu da Lotman’ın göstergelerin çoklu anlamlılığına ve ironik kullanımına işaret etmektedir. Dolayısıyla, metin ve bağlam ilişkisi, filmdeki olayların Türk toplumunun belirli bir dönemine ait sosyal ve kültürel bağlam içinde değerlendirilmesini sağlamaktadır. Filmin içerdiği kültüre ait kod ve sembollerin izleyiciyle nasıl etkileşime geçtiğini anlamak açısından önemlidir. Bu nedenle filmdeki göstergelerin çözümlenmesiyle, izleyiciye filmde geçen olayların, karakterlerin davranışlarının, diyalogların ve mekânların altında yatan kültürel anlamın daha iyi anlaşılması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, kültür göstergebilimi, Yuri Lotman, sinema, göstergebilimsel çözümleme**Abstract**

* **Sorumlu Yazar:** Demet ERDEM, Dumlupınar Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bölümü, Türkiye, demet.erdem@ogr.dpu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1335-3986>.

** Fatma ŞENYÜZ, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Dili Anabilim Dalı, Türkiye, fatma.senyuz@dpu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5409-8224>.

Semiotics is a discipline that revolves around signs, examining the relationships between signs, their meanings, functions, and the coherent structure they form in the fundamental research area. Cinema, as a unique expressive tool within its own structure using a language, holds significant importance in the field of semiotics. Therefore, cinema is acknowledged as one of the most influential narrative mediums in contemporary times. The cinematic language combines visual and auditory elements to provide the audience with a distinctive experience. When analyzed from a semiotic perspective, the film "Düğün Dernek" allows for a detailed examination of the signs, symbols, and ways in which meaning is constructed in the scenes. In this context, semiotics serves as a valuable application to understand the narrative language of cinema and the emotions it evokes in the audience. This study focuses on the 2013 Turkish comedy film "Düğün Dernek" as the subject of analysis. The objective of this study is to understand how the signs used in the film refer to the cultural values, norms, rituals, and systems of meaning of society when examined from a cultural semiotics perspective. The research analyzes linguistic and non-linguistic signs such as language, clothing, settings, gestures, and facial expressions to create a meaningful whole within the research subject. From a cultural semiotics perspective, the film carries symbolic meaning by reflecting various aspects of Turkish culture. Wedding rituals, family relationships, and societal norms form the semiotic structure of culture, as emphasized by Lotman, deepening the meaning of events and characters in the film. Intercultural communication highlights conflicts and disagreements among characters in the film. Ambiguity and irony emerge through humorous events and sarcastic narratives, pointing to Lotman's notion of the multiple meanings and ironic use of signs. The relationship between text and context enables the evaluation of events in the film within the social and cultural context of a specific period in Turkish society. The analysis of signs in the film aims to enhance the audience's understanding of the cultural meaning underlying the events, character behaviors, dialogues, and settings. This understanding is crucial to comprehend how the codes and symbols of the culture represented in the film interact with the audience.

Keywords: Semiotics, cultural semiotics, Yuri Lotman, cinema, semiotic analysis

Résumé

La sémiotique est une discipline qui tourne autour des signes, examinant les relations entre les signes, leurs significations, leurs fonctions et la structure cohérente qu'ils forment dans le domaine de la recherche fondamentale. Le cinéma, en tant qu'outil expressif unique dans sa propre structure utilisant un langage, revêt une importance significative dans le domaine de la sémiotique. C'est pourquoi le cinéma est reconnu comme l'un des moyens narratifs les plus influents de l'époque contemporaine. Le langage cinématographique combine des éléments visuels et auditifs pour offrir au public une expérience unique. Analysé d'un point de vue sémiotique, le film "Düğün Dernek" permet un examen détaillé des signes, des symboles et de la manière dont le sens est construit dans les scènes. Dans ce contexte, la sémiotique est une application précieuse pour comprendre le langage narratif du cinéma et les émotions qu'il suscite chez le public. Cette étude se concentre sur le film comique turc de 2013 "Düğün Dernek" comme sujet d'analyse. L'objectif de cette étude est de comprendre comment les signes utilisés dans le film renvoient aux valeurs culturelles, aux normes, aux rituels et aux systèmes de signification de la société lorsqu'ils sont examinés dans une perspective de sémiotique culturelle. La recherche analyse les signes linguistiques et non linguistiques tels que la langue, les vêtements, les décors, les gestes et les expressions faciales pour créer un ensemble significatif au sein du sujet de recherche. Du point de vue de la sémiotique culturelle, le film est porteur d'une signification symbolique en reflétant divers aspects de la culture Turque. Les rituels de mariage, les relations familiales et les normes sociétales forment la structure sémiotique de la culture, comme le souligne Lotman, et approfondissent la signification des événements et des personnages du film. La communication interculturelle met en évidence les conflits et les désaccords entre les personnages du film. L'ambiguïté et l'ironie apparaissent à travers des événements humoristiques et des récits sarcastiques, soulignant la notion de Lotman sur les significations multiples et l'utilisation ironique des signes. La relation entre le texte et le contexte permet d'évaluer les événements du film dans le contexte social et culturel d'une période spécifique de la société turque. L'analyse des signes dans le film vise à améliorer la compréhension du public de la signification culturelle sous-jacente aux événements, aux comportements des personnages, aux dialogues et aux décors. Cette compréhension est cruciale pour comprendre comment les codes et les symboles de la culture représentée dans le film interagissent avec le public.

Mots-clés : Sémiotique, sémiotique culturelle, Yuri Lotman, cinéma, analyse sémiotique

1. Giriş

Kültür, toplumların nesilden nesle aktardığı gelenekler, görenekler, âdetler ve yaşam biçimlerini içeren derin bir anlam dünyasını ifade etmektedir (Berger, 2012, s. 165). Bu süreçte kültür, zaman içinde değişime uğramış ve aynı zamanda katı kurallar içinde aktarılmıştır. Toplumların ortak zihinsel süreçlerinin bir yansıması olan kültürel kodlar, kültürü anlamının temelini oluşturmakta ve bu nedenle kültür zihniyetle ayrılmaz bir bağ içerisinde bulunmaktadır. Kümülatif bir şekilde oluşan zihniyet, birbirine geçmiş karmaşık örüntülerin bir birleşimidir. Bu durum, yıllarca süren zihniyet aktarımının aniden değişmemesinin temel sebeplerinden biridir.

Toplumsal değişim, yalnızca içinde yaşanılan çağın tamamen dönüşmesine olanak tanıyan büyük bir yenilikle mümkündür. İnsanın hayatını temelden değiştiren ateşin bulunması, yazının keşfi, tekerleğin ve ateşli silahların icadı, kütleçekim kuvvetinin ve kuantum mekaniğinin keşfi gibi gelişmeler, teknolojik ilerlemenin sadece içinde bulunulan çağın kültürünü değil, aynı zamanda insanların zihniyetini de değiştirdiği örneklerdir.

20. yüzyılın ikinci yarısında başlayan bu dönüşüm, insanlığın kaderini etkileyen önemli bir dönemeç olmuştur. Bu dönemde adını sıkça duyduğumuz "tüketim toplumu", medya aracılığıyla dünya geneline yayılan sınırsız tüketim çılgınlığına işaret etmektedir. Bu değişimde ekonomik, politik ve kültürel faktörler etkili olmuş; savaş görmüş bir neslin bakış açısını

tamamen değiştirmiştir. Özellikle 1969’da yaşanan siyasi çalkantılar, öğrenci ve işçi hareketleri, politikada etkin olmak isteyen "anarşist" gençlerin güçlü bir şekilde sesini duyurma çabalarına dönüşmüştür. Ancak, bu değişimle birlikte sistem, taleplere karşı aldığı önlemlerle yıkıcı ve travmatik sonuçlara sebep olmuştur.

Kültürün temel itici gücü, gelenekler, görenekler ve âdetlerin derin kökleri taşımasıdır. Bu temel değerler evrensel olabilir, ancak genellikle belirli bir yöreye özgüdür. Dayanağı, atalardan gelen ve zaman içinde denenip kabul görmüş normlardır. Daha folklorik bir anlayışın egemen olduğu bu kültür, toplumsalın çekirdek yapısını belirlemektedir. Halk kültürü, toplumsal yoğunluğu göz önünde bulundurduğumuzda en yaygın olarak gözlemlenen kültür türüdür.

2. Sinema ve kültür

Sinema, insanlık tarihini sanat aracılığıyla ele alabilen bir disiplindir. Sinemanın tarihi konuları işlemesi, toplumların kültürlerini de sinemanın kapsamına dâhil etmiştir. Bu bağlamda, sinema ve kültürün birlikte incelenmesi, toplumsal tarih üzerine yapılan çalışmalar için önemli referanslar sunmaktadır. Sinema, kültürel değerlerin bir kısmının hafızada canlanmasına aracılık ederek onları gün yüzüne çıkarmakla kalmaz, aynı zamanda yeni değerlerin ortaya çıkmasını da kolaylaştırmaktadır (Demir & Çencen, 2015, s. 14). Sinemada göstergebilimsel anlatı çözümlemesi yapabilmek için yöntemi bilmek ve ilgili kültürü anlamak gerekmektedir. Özellikle incelenecek filmin hangi ülkeye ait olduğu önemlidir; çünkü bu, doğru yorumlamalar için o ülkenin kültürü hakkında bilgi sahibi olmayı gerektirmektedir.

Perdedeki her görüntü bir gösterge olarak işlev görmekte ve bir anlam taşımaktadır. Görüntüler, bize bilgi aktarıırken gerçek dünyadaki nesnelere yansıtmakta ve nesnelere ile görüntüler arasında anlamsal bir ilişki kurulmaktadır. Bu ilişki sayesinde nesnelere, perdedeki görüntülerin anlamlarını taşıyor hale gelmektedir. Işık, montaj, kamera açılarındaki değişiklikler ve hız gibi unsurlar, görüntülere ek anlamlar kazandırabilmektedir (Lotman, 2012a, s. 68).

Sinema göstergebiliminde, gösteren yerine “anlatım” ve gösterilen yerine “anlam” terimleri kullanılabilir (Rifat, 2000, s. 87). Bu terimler, filmdeki göstergelerin işlevini daha iyi ifade etmektedir. Sinema göstergebiliminde, filmin tamamı değil, tek bir görüntü karesi, sahnesi veya sekansı da çözümlenebilir. Film dili, çekim, sahne ve sekans gibi unsurların gramerine dayanmaktadır.

Sinemanın sanatsal niteliğinin kabul edilmesiyle birlikte, filmlerin temel anlatım yapısının hem teknik hem simgesel hem sözel hem de yazınsal kodlar olarak düşünülebiliriz. Sinema, öncelikle bir anlatım aracıdır ve filmlerin anlatı yapısı, gösterenin çözümlenmesi sürecinde bu kodların içerdikleri estetik ve psikolojik unsurları göz önünde bulundurmaktadır. Sinemanın kendi içinde belirlediği kurallar içinde anlam oluşturmak için en önemli unsurlardan biri kurgudur.

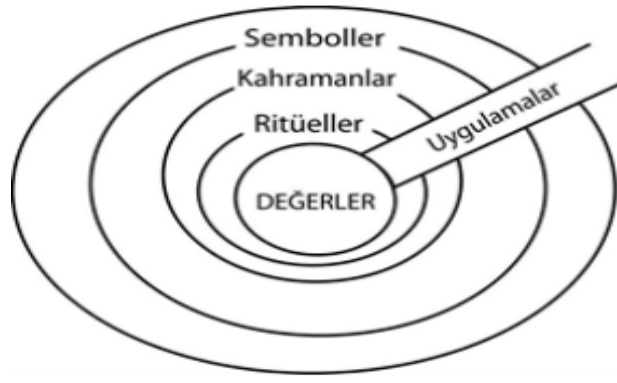
Göstergebilim, sinematik dilin oluşturduğu yapıları çözümleyerek anlam kazanmayı hedeflemektedir. Sinemanın anlatısı, toplum bilimlerinden bağımsız düşünülemez; çünkü sinema ve toplum bilimleri arasında algılama ve çözümleme süreçlerinde bir etkileşim vardır. Kameraya kaydedilen her şey, göstergelerin oluşmasına katkı sağlamaktadır. Bundan dolayı her türlü ses, bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Perdedeki görüntülerin anlamını çözümlemek için sinematografik bilgi de gerekmektedir. Bu, sahnelerin daha kolay yorumlanmasına olanak tanımaktadır. Sinematografik bilgi ile toplumsal ve kültürel bilginin birleşimi, filmlerin daha doğru bir şekilde analiz edilmesine yardımcı olmaktadır. Çekim, sinema dilinin en küçük anlamlı birimidir ve tek başına karmaşık bir gösterge içermektedir. Çerçeveleme, işık, kamera açıları ve hareketleri gibi birçok unsurlar, çekimin anlamını belirleyen öğelerdir (Lotman, 2012b, s. 68). Çekimin anlamı, kurguyla birlikte oluşmaktadır.

Aydınlatma teknikleri, renk kullanımı, ses efektleri, müzik gibi diğer unsurlar da burada dikkate alınmalıdır. Bunlar, televizyon ve sinemada algıladığımız ve yorumladığımız göstergelerdir. Televizyon ve sinema, dilin, görsel imgelerin ve sesin karmaşık bir şekilde kullanıldığı kitle iletişim araçlarıdır ve izlenimler ile düşünceleri oluşturmaktadır. Bu unsurların nasıl kullanılacağı, göstergebilim aracılığıyla anlaşılır hale gelmektedir (Berger, 1993, s. 13). Göstergebilim, gözlemlenen, işitilen ve kullanılan her şeyi yorumlayarak anlamlandırılabilir.

3. Yuri Lotman’ın göstergeküresinden sinema

Kültür, bir grup insanın dünyayı nasıl algıladığını, temsil ettiği değerleri, tutumları ve inançları yansıtmaktadır. Bu nedenle, bir kültürü anlamak ve o kültüre ilişkin düşünce ve davranışları çözümlemek için öncelikle bu değerleri, tutumları ve inançları anlamak gerekmektedir (Barutçugil, 2011, s. 79). Toplumlar veya kültürler arasındaki farklılıklar, belirli bir toplumun veya kültürün diğerlerinden ayrışmasını sağlayan özgün niteliklerdir. Bu özellikler, kültürel göstergeler vasıtasıyla gözlemlenmekte ve anlaşılabilir (Küçükdoğan, 2012, s. 54). Bu bağlamda, Yuri Lotman’ın “göstergeküre” kavramı, küresel pazarlama iletilerinde yer alan kültürel göstergelerin yorumlanmasında önemli hale gelmektedir. Lotman, kültür kavramını ele alırken her kültürün kendi içinde “kendi dünyası” ve “ötekinin dünyası” olarak ikiye ayırmaktadır. Lotman’ın “göstergeküre” kavramı, bireylerin ve toplumların farklı kültürlerdeki kültürel sembolleri, değerleri, kahramanları ve gelenekleri nasıl yorumlayacakları hakkında bir anlayış sunmaktadır (Güz & Küçükdoğan, 2005, s. 2).

Kültüre ilişkin tanımlar ve açıklamalar doğrultusunda, kültürü oluşturan unsurlar ya da diğer bir ifadeyle kültürel göstergeler daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır:

Resim 1: Kültür Bileşenleri (Hoftstede & Hoftstede, 2005, ss. 9-11).

Bu kavramlar, birbiriyle iç içe geçmiş katmanlar gibi düşünülmektedir. Simgeler en dıştaki katmanı oluştururken, değerler en içteki katmanı temsil etmektedir. Kahramanlar ve adetler (gelenekler) ise imgeler ile değerler arasında konumlanmaktadır (Hoftstede & Hoftstede, 2005, ss. 9-11).

Simgeler: Simgeler, bağlama göre var olanı ve olmayanı gösterebilirler. Belirli anlamlar yüklerler ve diğerlerini dışlarlar; karşıtlık ilişkileri kurarlar ve anlamı gizlice iletebilirler (Küçükdoğan, 2009a, s. 20). Simgeler, bir kültürde ortak bir anlamı paylaşan, sözcükler, hareketler, resimler veya nesnelere gibi belirli anlamlar taşıyan öğelerdir. Bu kategoriye elbiseler, saç modelleri, bayraklar ve statü sembolleri gibi dilin dışındaki semboller de dahildir. Dil içindeki sözcükler veya belirli bir topluluk tarafından kullanılan dil (jargon) da imgeler arasındadır. Yeni imgeler hızla oluşabilmekte ve eski imgeler zamanla kaybolabilmektedir. Gruplar arasında imgeler düzenli olarak kopyalanabilmektedir. Bu nedenle, imgeler genellikle en dış, yüzeysel katmana yerleştirilmektedir (Hoftstede & Hoftstede, 2005, ss. 9-11). **Kahramanlar:** İletişim sürecinin temelinde birey bulunur ve bu birey, iletiyi aktaran ya da algılayan olarak zaman zaman rol oynar. Reklam iletilerinde, iletiyi aktaran kişinin kahraman olarak algılanmasıyla birlikte, diğer işlevi de alıcıyı belirli bir malı veya hizmeti satın almaya teşvik etmektir (Küçükdoğan, 2009b, s. 61). Kahramanlar, bir kültürde önemli sayılan, yaşayan veya ölmüş, gerçek veya hayali kişiler olabilirler. Bu nedenle, insanların davranışlarına örnek olma potansiyeline sahiptirler. Örneğin, Barbie ve Batman gibi karakterler Amerika'da, Snoopy Fransa'da, Asterix Fransa'da ve Hollanda'da Ollie B. Bommel gibi kültürel kahramanlar olarak kabul edilmektedir. (Hoftstede & Hoftstede, 2005, ss. 9-11). Kahramanlar, bazen kutsal niteliklerle, çevreye fayda sağlama yetenekleriyle, sevgiyle veya olağanüstü güçlere sahip olmaları gibi nedenlerle kültürel göstergeler arasında yer alabilmektedir.

Adetler/ Gelenekler (Ritüeller): Ritüeller, belirli bir sırayla ve belirli aralıklarla tekrarlanan sembolik davranışların dizisidir (Solomon vd., 2006, s. 506). Ritüeller, toplu etkinliklerdir ve genellikle kültürel açıdan önemli kabul edilmektedirler. Sosyal ve dini törenler gibi, selamlaşma ve başkalarına saygı gösterme şekilleri de ritüellerin örnekleridir. Ritüeller, günlük iletişimde kullanılan yazılı ve sözlü dildeki hitapları da içermektedir. Simgeler, kahramanlar ve ritüeller, kültürel göstergeler olarak sınıflandırılabilir. Ritüeller, kültür dışındaki bireyler için gözle görülür olsa da kültürel anlamları genellikle görünmezdir (Hoftstede & Hoftstede, 2005, ss. 9-11). Dolayısıyla bu uygulamalar sadece kültür içinde olanlar tarafından yorumlanabilmektedir.

Değerler: Değerler, belirli bir durum veya amaç etrafında belirli bir inancı ifade eden, belirli bir amaç veya durum hakkındaki inançların düzenlenmesini gösteren tutumların aksine, özel bir durum veya amaç içinde belirli bir inanç olarak tanımlanmaktadır (Mooij, 2004, s. 24). Bu sebeple değerler, sadece belirli durumlara uygulanabilir olmadığından tutumlardan daha genel ve farklıdır. Bireyleri motive eden belirli değerler, kültüre göre değişiklik göstermektedir. Her kültürün, üyeleri tarafından kabul edilen bir dizi değeri vardır, ancak bu değerler kültürden kültüre değişmektedir (Solomon vd., 2006, s. 113). Kültürün temelini değerler oluşturmaktadır. Değerler, olumlu ve olumsuz duyguların bir bileşimidir. Değerler, iyilikle kötülük, temizlikle kirlilik, güvenle tehlike, naziklikle kabalık, ahlakla ahlaksızlık, güzellikle çirkinlik, doğallıkla doğal olmayanlık, normale anormal, mantıklıya çelişkili, rasyonel ile irrasyonel arasında karşıtlıklar içeren kavramlardır. Bu değerler, bireylerin yaşamlarının erken dönemlerinde kazanılmaktadır. İnsanlar, diğer birçok hayvandan farklı olarak, eksik bilgiyle doğarlar. Ancak, insan psikolojisi, ilk on iki yıl içinde çevreden hızlı ve bilinçsizce bilgi almayı mümkün kılar. Bu, semboller (örneğin dil), kahramanlar (örneğin anne ve baba), adetler (örneğin tuvalet eğitimi) ve en önemlisi temel değerlerimizi içermektedir (Hoftstede & Hoftstede, 2005, ss. 9-11). Dolayısıyla bu süreç, giderek daha bilinçli bir şekilde öğrenmeye ve yeni uygulamalara odaklanmaya geçmektedir.

4. Yöntem

Araştırma, nitel araştırma yöntemiyle yapılandırılmıştır. Nitel araştırma, olayları ve olguları kendi bütünlüğü içinde derinlemesine tanımlama ve yorumlama imkânı sunan bir yöntemdir (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 55). Amaçlı örnekleme,

sınırlı kaynakların en etkin kullanımı için bilgi bakımından zengin olayların belirlenmesi ve seçilmesi için nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bir tekniktir. Bu yöntem, ilgilenilen konu hakkında bilgili ve deneyimli bireylerin veya grupların tanımlanması ve seçilmesini içermektedir (Palinkas vd., 2015). Bu nedenle, filmdeki görsel ve sözel iletilerin anlam evreni, kültür göstergebilimi yaklaşımıyla yüzeyden derine ele alınmıştır. Kültürel yapının çözümlenmesi aşamasında Yuri Lotman'ın *göstergeköresinden* yararlanılmıştır. Göstergeköre, gelenek, değer, tarih ve sembol kavramları aracılığıyla sinemanın kültürel kodlarını çözümlmek için kullanılmıştır. Bu bileşenlerin oluşturduğu Göstergeköre, bir kültüre ait olan davranış ve inanç biçimini temsil eden değerleri içermektedir. Gelenekler, toplumun geçmişine ait bir toplumsal hafızayı temsil eden kültürel kodları içermekte ve kültürün sürekliliğini sağlamaktadır. Tarih, kültürle iç içe bir ilişki içinde olan metinler bütününe ifade ederken, semboller ise kültürel öğelerin okunmasını ve anlaşılmasını sağlayan anlam evrenini temsil etmektedir (Lotman, 2012b, s. 95-143). Bu çerçevede elde edilen Dügün Dernek filmindeki semboller göstergeköre bağlamında değerlendirilmiştir.

4.1. Verilerin çözümlenmesi

Çalışmanın çözümleme aşamasında göstergebilimin yöntemlerinden faydalanılmıştır. Filmdeki dilsel ve dil dışı göstergeler, kültür öğelerine göre temalarına göre sınıflandırılmıştır. Daha sonra, Lotman'ın kültür göstergebiliminde ele aldığı göstergeköre kavramı çerçevesinde yorumlanmıştır. Filmde sunulan anlamsal ilişkiler, kültürel bellek, semboller, değerler, gelenekler ve tarih açısından incelenmiş ve bu kavramlar göz önünde bulundurularak filmdeki kültürel kodlar anlamsal karşıtlıkları açısından değerlendirilmiştir.

5. Dügün Dernek filminin kültür göstergebilimi bağlamında çözümlenmesi

5.1. Filmin künyesi

Komedi türündeki Dügün Dernek adlı film 6 Aralık 2013 tarihinde gösterime girmiştir. Bu filmde yapımcılığı BKM üstlenmiştir ve yönetmenlik ile senaristlik görevini Selçuk Aydemir üstlenmiştir. Filmin başrollerinde Ahmet Kural, Murat Cemcir, Rasim Öztekin, Devrim Yakut ve Barış Yıldız gibi tanınmış oyuncular yer almıştır. İstanbul, Sivas ve Erzincan gibi farklı şehirlerde çekilen film, özellikle çekimler için Erzincan'ın Kemaliye ilçesini tercih etmiştir.

5.2. Filmin Konusu

Sivas'ın Esenyurt köyünde yaşayan İsmail'in yurt dışından dönen oğlu Tarık'ın düğün yapma çabası ile başlayan ve ardından gelişen komik olayları anlatmaktadır. Sivas yöresine ait konuşmalar ve yerel ağız, film boyunca izleyicilere kahkaha dolu anlar yaşatmaktadır.

5.3. Filmin Özeti

Sivas'ın Esenyurt köyünde yaşayan İsmail'in oğlu Tarık, yurtdışından dönüş yapar. İlk başta bu dönüş, herkes tarafından memleket hasreti olarak değerlendirilse de aslında gerçek durum daha farklıdır. Tarık, Letonya'da çalıştığı süre zarfında Marika adında bir kızla birlikte olmuştur. Ancak Tarık'ın Letonya'da çalışabilmesi için tek şart, Marika ile evlenmesidir.

Babasının rızasını almak üzere köye gelen Tarık'a, İsmail düğün kararı alır. Ancak bu evlilik kararı, hazırlıksız bir dönemde gelmiştir. İsmail, oğluna düğün yapmayı bir gurur meselesi haline getirir ve Tüpcü Fikret, Çetin ve köyde görevli öğretmen Saffet'i toplar. Maddi sıkıntılara rağmen, 10 gün içinde görkemli bir düğün düzenleme telaşına düşerler. Fikret, ilk başta Sivas'ta tanıdığı bir otel sahibi olduğunu iddia ederek düğün mekânının otel olacağı sözünü verir ve oradaki resepsiyondaki kadına âşık olur. Ancak işler düşündükleri kadar kolay olmaz. Düğünü, köy meydanında mütevazı bir şekilde gerçekleştirmek için plan yaparlar ve hazırlıklara başlanır. Her şey yolunda gidiyor gibi görünse de düğün gecesi gelin devenin sırtında kaybolur. Düğün esnasında bir dizi istenmeyen komik olay başlarına gelir. Bu sırada Letonya'dan gelen gelinin gerçek nişanlısı ve mafyası düğünü basar. Gelinin gerçek nişanlısı gelini almak ister fakat gelin, gelin odasında baygın haldedir. Gelinin yerine geçen Yılmaz ise gelinin arkadaşının söylediklerini anlamaz. Gelinin arkadaşı telaşlıdır ve Yılmaz bu durumda streslenir. Gelin masasına geçer ve Tarık ona Rusça bir şeyler söyler. Tarık ise neden sustuğunu anlamaya çalışırken gelinin erkek kardeşi Tarık'a doğru gelir. Sürpriz yaptığını düşünen Tarık mutlu olur ama erkek kardeşin söylediklerini duyar duymaz gelinin elinden tutarak koşmaya başlar. Bir süre koştuktan sonra dayanamayan Yılmaz duvağını kaldırarak neler olup bittiğini öğrenmek ister. Gelinlik içinde Yılmaz'ı gören Tarık gelinin deve tarafından kaçırıldığını öğrenir ve üzülür. O sırada peşlerinden gelen kişilerin mafya olduğunu öğrenen Yılmaz duvağı bir taşa sararak nehrin karşısına fırlatır. Tarık ile mafyalarını şaşırtacağını düşünen Yılmaz ve Tarık hemen ağaca tırmanır. Mafyalar duvağı bulur ve etraflarına baktıklarında gelin ve damadın ağaçta olduğunu görürler. İçlerinden biri ağaca tırmanarak her ikisini de aşağı fırlatır. Tam bu sırada Tövbekâr Çetin abi tüm mafyalara kafa tutarak hepsini döver. Düğün yeri dağılmıştır. Düğünde olan tüm olaylardan dolayı kapıda hem polisler hem de ambulans vardır. Düğünde pastadan zehirlendiği düşünülen İhsan amcanın aslında gizli kalpten öldüğünü ve karısı Hamiyet yengenin de bu habere dayanamayıp kalp krizi geçirdiğini filmin bu son kısımlarında öğrenmekteyiz. İhsan amca ve Hamiyet yengenin ikiz erkek torunları düğünün ertesi günü doğar ve çocukların birinin adına İhsan diğnerinin adına ise Hamiyet koyarlar. Tarık'ın annesi de yaptığı telefon görüşmesinde bu durumu gülerek anlatır. Düğün sabahı ifade veren Tüpcü Fikret, Tövbekâr Çetin, İsmail, öğretmen Saffet ve Tarık karakoldan çıkarlar. Cenaze evine giderler ve babasından kalan gözlüğün kırıldığına üzülen Çetin abi İsmail'e

oğlunu oradan götürmesini yoksa elinden bir kaza çıkacağını söyler. İsmail ve Tarık kapının önüne çıkarlar. Yılmaz abi, gelin, arkadaşı ve kardeşi arabayla kapının önüne gelirler. İsmail baba olarak yine görevini yapar ve oğluna araba anahtarını ve bir miktar para vererek düğününü İstanbul'da yapmasını söyleyerek oğlunu gönderir. Aradan 3 yıl geçer ve müthiş üçlü yine iş başındadır. Öğretmen Saffet, tüpçü Fikret ve Çetin abi Emel Sayın'ın sahne alacağı konser salonundadırlar. Saffet ve Emel Sayın karşılaşır ve Emel Sayın neden onu arayıp sormadığını öğrenmek ister. Saffet de 3 yıl önce Sivas'ta bir düğüne davet etmek istediklerini ama ulaşamadığını dile getirir. Arkasından hemen Sivas'ta yapılacak sünnet düğünü için Emel Sayın'dan söz alırlar ve film burada biter.

5.4. Film seçimi ve filmin bağlamı

Film, Türk kültüründe düğünlerin önemini ve düğün hazırlıklarının nasıl yoğun bir süreç olduğunu komik bir dille ele almaktadır. Düğün Dernek filmindeki karakterler, genellikle Türk toplumunda karşılaşılan tipik kişilik özelliklerini yansıtmaktadır. İmece usulü düğün yapma çabalarını, düğünde başlarına gelen olayları birlikte yönetmeye çalışmaları düğün sahibine yardım etmeleri Türk toplumunun yardımseverliğini gözler önüne sermektedir. Ayrıca film, Türk halkının düğünlerdeki geleneksel ritüellerini ve aile bağlarını da işlemektedir. Düğün öncesi çeyiz alışverişine çıkmaları, düğünde ihtiyaç olabilecek (gelinlik, yiyecek ve içecekler vb.) malzemeleri köy halkının düğün sahibini kendi ailesi gibi görmelerinden kaynaklanmaktadır. Gelinin yabancı olması Tarık ve ailesinin kendi kültür ve geleneklerine göre düğün ritüellerini gerçekleştirdiğini görmekteyiz. Gelinin deve üzerinde düğün yerine getirilmek istenmesini, gelinin beline kırmızı kurdele bağlanmasını buna örnek gösterebiliriz.

Filmin tarihsel bağlamı ise, Türkiye'deki toplumsal değişim ve dönüşüm süreçlerine de ışık tutmaktadır. Filmdeki karakterlerin yaşadığı olaylar ve sergiledikleri davranışlar, Türkiye'nin farklı dönemlerindeki sosyal yapıya ve değerlere göndermeler yapmaktadır. Aynı zamanda film, Türkiye'nin kırsal bölgelerindeki yaşam tarzını da yansıtmaktadır. Filmdeki karakterlerin giyim kuşamlarının, ağız özelliklerinin Sivas yöresine ait olması bu bölgedeki sosyal yapıyı desteklemektedir.

"Düğün Dernek" filmi toplumsal bağlamda değerlendirildiğinde, Türk toplumundaki aile ilişkilerini, komşuluk ilişkilerini ve insanların bir araya gelerek yaşadıkları komik olayları konu almaktadır. Film, toplumdaki sosyal normları sorgulayarak ve mizahi bir dille eleştirerek izleyicilere güldürürken düşündürmektedir. Ayrıca film, Türk toplumundaki dayanışma kültürünü de yansıtmaktadır. "Düğün Dernek" filmi, Türk sinemasında klasikleşmiş bir eser olup, izleyicilere hem eğlenceli bir zaman geçirtirken hem de Türk toplumunun çeşitli yönlerini gözlemleme fırsatı sunmaktadır.

5.5. Filmde renklerin, ışığın ve gölgenin kullanımı

Komedi film türü, kişilerin, olayların ve geleneklerin gülünç ve eğlendirici yönlerini sergilemeyi amaçlamaktadır. Bu filmler, hem güldürme hem de düşündürme hedeflerine sahip olmaktadır. Komedi filmlerinde renk kullanımı sınırlandırılmamıştır, ancak genellikle izleyicinin ilgisini çekebilecek sıcak renkler tercih edilmektedir. Bazen ise hiciv amaçlı olarak koyu renkler de kullanılabilir. Örneğin, "Düğün Dernek" filmindeki Tüpçü Fikret karakteri, turuncu renkli bir oduncu gömleği giymektedir. Çünkü turuncu, eğlenceli ve neşeli bir renktir.

Filmde renkler, genellikle canlı ve parlak tonlarda, komedi türünü desteklemek amacıyla kullanılmaktadır. Örneğin, düğün sahnelerinde sıklıkla kırmızı, beyaz, sarı gibi canlı renklerin tercih edilmesi, coşkulu ve neşeli bir atmosfer yaratmaya yardımcı olmaktadır. Ayrıca karakterlerin kostümlerinde ve mekânlarda kullanılan renkler, filmdeki duygusal tonları da yansıtmaktadır.

Aydınlatma yöntemleri, rengin kullanımı, sesin etkileri, müzik gibi burada söz edilebilecek diğer malzemeler de bulunmaktadır. Bunların tümü, televizyon ve sinemada gördüklerimizi ve duyduklarımızı yorumlamada bize yardım eden gösterenlerdir. Televizyon ve sinema, insanlarda izlenimler ve düşünceler oluşturmak için sözlü dili, görsel imgeleri ve sesi kullanan oldukça karmaşık kitle iletişim araçlarıdır (Berger, 1993). Bunların nasıl yapılması gerektiği de göstergebilim ile gerçekleşmektedir.

Filmde ışık kullanımı, genellikle aydınlık ve pozitif bir atmosfer yaratmak için tercih edilmiştir. Düğün sahnelerinde bolca ışık kullanılması, seyircilere neşeli ve mutlu bir ortam sunmaktadır. Ayrıca filmdeki romantik sahnelerde yaratılan yumuşak ve romantik ışıklandırma da duygusal tonları vurgulamak için kullanılmaktadır.

Gölge kullanımı da filmde belirli atmosferleri ve duygusal tonları vurgulamak için önemli bir unsurdur. Özellikle komedi türünde gölgeler genellikle hafifletilerek veya minimize edilerek kullanılmaktadır. Ancak filmdeki dramatik sahnelerde veya gerilim unsurlarının olduğu bölümlerde gölgeler daha belirgin bir şekilde kullanılmaktadır. Gölge efektleri, filmdeki karakterlerin duygusal durumlarını veya mekânların atmosferini vurgulamak için kullanılabilir.

5.6. Diyaloglar ve ses efektleri

"Düğün Dernek" filminde diyaloglar ve ses efektleri, komik ve yerel atmosferi güçlendirmek için dikkatle tasarlanmıştır.

Filmdeki diyaloglar, Sivas yöresine ait aksan ve ifadelerle zenginleştirilmiştir. Karakterlerin konuşma tarzları ve kullanılan deyimler, Türk köy yaşamının ve kültürünün bir yansıması olarak sunulmuştur. Bu diyaloglar, izleyiciye samimi ve eğlenceli bir deneyim sunmak için özenle yazılmıştır.

Filmdeki ses efektleri, komik sahneleri ve karakterlerin eylemlerini vurgulamak için kullanılmıştır. Özellikle düğün hazırlıkları sırasında ortaya çıkan karmaşa ve komik durumlar, uygun ses efektleriyle desteklenmiştir. Ayrıca doğal sesler, köy yaşamının ve çevrenin canlılığını yansıtmak için de kullanılmıştır. Örneğin, kuş cıvıltıları, rüzgâr sesleri ve hayvan sesleri gibi doğal efektler filmde sıkça duyulmaktadır.

5.7. Kamera açıları ve hareketleri

Sinema perdesindeki her görüntü birer göstergedir. Her görüntünün bir anlamı bulunmakta ve bir bilgi aktarmaktadır. Perdede ki görüntüler gerçek dünyada ki nesnelere yansıtılırken, nesnelere ile görüntü arasında semantik bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Nesnelere perdede ki görüntülerin anlamları durumuna gelmektedirler. Işık, montaj, planlarda ki değişiklikler, hız gibi kavramlar görüntülere ek anlamlar kazandırabilmektedirler (Lotman, 2012a). Film de gösterge çözümlemesinde gösteren yerine anlatım, gösterilen yerine ise anlam kullanılabilir. Sinema göstergebiliminde başlangıç olarak filmin tamamı alınabileceği gibi, bir görüntü karesi, tek bir sahnesi veya tek bir sekansı da seçilebilmektedir. Film dilinin grameri çekim, sahne, sekans boyutunda dizilmektedir. Sinemanın sanatsal özelliğinin kabul edilmesi beraberinde filmlerin anlatım yapısının temelini oluşturan kodları; teknik, simgesel, sözel, yazınsal kodları akla getirmektedir. Sinema bir sanat olmasından önce bir anlatım aracıdır. Filmlerin anlatım yapısı, gösterenin çözümlenmesi aşamasında bu kodların taşıdığı estetik ve psikoloji filmin gösterilenin anlamının çözümlenmesi demektir. Sinemanın kendine özgü kuralları içinde anlam yaratmada birinci derecede işlevi olan ve önem taşıyan anlatım öğelerinden biri kurgudur. Göstergebilim sinemasal dille oluşturulmuş biçimleri çözümlenmeye çalışarak anlam kazanmaktadır. Bunu yaparken göstergelere dayalı bir çözümleme yolu izleyerek görülenin ardındaki gösterileni keşfetmeye çalışmaktadır. Sinema anlatısını toplum biliminden soyutlamak olanaksızdır. Sinema ve toplum bilimi arasında algılanma ve çözümlenme aşamasında bir etkileşim söz konusudur. Kameraya kayıt edilen her şey görüntüsel göstergeyi oluşturmaktadır. Her türlü ses de gösterge olarak algılanmaktadır. Perdede ki görüntülerin anlamlandırılması için sinematografik bilgiye de gereksinim vardır. Böylece sahneler daha kolay yorumlanabilmektedir. Sinematografik bilgi ile toplumsal ve kültürel bilginin birleşimi ile filmlerin analizi daha doğru bir şekilde yapılabilmektedir. Çekim sinema dilinin en küçük anlamlı birimidir. Çekim tek başına karmaşık bir göstergedir. Çerçeveleme, ışık, kamera açıları ve hareketleri gibi pek çok öge çekimin anlatımsal olmasını sağlamaktadır (Lotman, 2012a). Çekimin anlamı da kurguyla oluşmaktadır.

<i>Gösteren</i>	<i>Tanım</i>	<i>Gösterilen (anlam)</i>
<i>Yakın çekim</i>	Yalnızca yüz	Samimiyet
<i>Orta çekim</i>	Bedenin çoğu	Kişisel ilişki
<i>Uzun çekim</i>	Dekor ve kişiler	Bağlam, alan, Kamusal uzaklık
<i>Genel çekim</i>	Kişinin bütün bedeni	Toplumsal ilişki

Tablo 1: Çekim ölçekleri¹

Yukarıdaki listeler bir tür görüntülerin dilbilgisini göstermektedir. Aydınlatma yöntemleri, rengin kullanımı, sesin etkileri, müzik gibi burada söz edilebilecek diğer malzemeler de bulunmaktadır. Bunların tümü, televizyon ve sinemada gördüklerimizi ve duyduklarımızı yorumlamada bize yardım eden gösterenlerdir (Berger, 1993). Televizyon ve sinema, insanlarda izlenimler ve düşünceler oluşturmak için sözlü dili, görsel imgeleri ve sesi kullanan oldukça karmaşık kitle iletişim araçlarıdır. Bunların nasıl yapılması gerektiği de göstergebilim ile gerçekleşmektedir.

<i>Gösteren</i>	<i>Tanım</i>	<i>Gösterilen (anlam)</i>
<i>Aşağı çevrinme</i>	Kamera aşağıya bakar	Güç, yetki
<i>Yukarı çevrinme</i>	Kamera yukarı bakar	Küçüklük, zayıflık
<i>Optik öne kaydırma</i>	Kamera yaklaşır	Gözlemeleme, odaklanma
<i>Açılma</i>	Görüntü boş ekranda belirir	Başlangıç
<i>Kararma</i>	Görüntü gider ekran boş kalır	Bitiş
<i>Kesme</i>	Bir görüntüden diğerine geçilir	Eşzamanlılık, telaş
<i>Silme</i>	Görüntü ekrandan silinir	Vurgulu son

¹ Arthur Asa Berger, Kitle İletişimde Çözümleme Yöntemleri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1993, s. 35

Tablo 2: Kamera hareketleri ve Kurgu tekniği²

Yukarıdaki listeler bir tür görüntülerin dilbilgisini göstermektedir.

“Düğün Dernek” filminde genellikle geniş kamera açıları kullanılmıştır. Özellikle köy ve doğa sahnelerinde uzak çekimler tercih edilmiş, bu da filmdeki mekânların ve atmosferin geniş bir bakış açısıyla izleyiciye aktarılmasını sağlamıştır. Ayrıca, hareketli kamera kullanımı da dikkat çekicidir. Özellikle komik sahnelerde kameranın karakterlerle birlikte hareket etmesi ve onların jest ve mimiklerini vurgulaması, filmin mizahi unsurlarının ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bazı sahnelerde ise sabit kameralar kullanılarak karakterlerin diyaloglarının ön plana çıkarılması ve mekânın detaylı bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır.

5.8. Mekân ve kostüm tasarımı

“Düğün Dernek” filminde mekân ve kostüm tasarımı, filmdeki komik ve yerel atmosferi vurgulamak için özenle seçilmiştir.

Filmin çoğu sahnesi Sivas'ın kırsalında, özellikle Esenyurt köyünde geçmektedir. Bu nedenle, köy evleri, sokakları ve çevresindeki doğal mekânlar filmde önemli bir yer tutmaktadır. Mekân tasarımı, köy hayatının samimiyetini ve doğallığını yansıtmak için dikkatlice seçilmiş ve tasarlanmıştır. Ayrıca düğün sahnelerinde kullanılan mekânlar, coşkulu ve neşeli bir atmosfer yaratmak için renkli ve geniş alanlardır. Filmdeki mekân seçimleri, kültür göstergebilimi açısından incelendiğinde, farklı coğrafi bölgelerin sembolik anlamlarını taşımaktadır. Örneğin, İstanbul moderniteyi, Sivas ise geleneksel Anadolu yaşamını temsil etmektedir. Bu farklı mekânlar, karakterlerin ve olayların yaşadığı kültürel çatışmaları vurgulamaktadır.

Filmdeki karakterlerin kostümleri, onların kişiliklerini ve köy yaşamının gerçekçi bir portresini yansıtmak için özenle seçilmiştir. Köylü karakterler genellikle geleneksel kıyafetler giyerken, şehirli karakterler daha modern ve rahat giysiler tercih etmektedir. Düğün sahnelerindeki kostümler ise renkli ve gösterişlidir, bu da düğün atmosferinin canlılığını ve coşkusunu arttırmaktadır. Genel olarak, kostüm tasarımı karakterlerin köy yaşamıyla uyumlu bir şekilde görünmelerini sağlamaktadır. Türk kültürünün derinliklerine göndermeler yaparak izleyiciye belirli bir kültürel bağlam sunulmaktadır.

5.9. Filmdeki ana karakterlerin değişimi

İsmail'in Değişimi: Lotman'a göre kültürel bellek, toplumların öz benliklerini ve algılayış biçimlerini ortaya koymalarına imkân sağlayan ortak yaşanmış geçmiş bilgisidir. Bu bellek, toplumların kendilerini anlamalarına ve kimliklerini korumalarına yardımcı olmaktadır. Ayrıca kültürel bellek, geçmişten günümüze aktarılan anlamların ve değerlerin bir aktarımıdır. Bu aktarımı sağlayan gelenekler, kültürel belleğin muhafaza edilmesine ve kuşaktan kuşağa aktarılmasına yardımcı olmaktadır (Assman, 2015, s. 52-61). İsmail kendi atalarından gördüğü bilinçle oğlu Tarık'a güzel bir düğün yapabilmeyi amaçlamaktadır. İsmail, başlangıçta geleneklerine düşkün, gelenekselci düşünce yapısına sahip bir köylü olarak tanıtılmaktadır. Oğlu Tarık'ın evlenme çabaları ve düğün hazırlıkları sırasında, İsmail'in karakterinde önemli bir değişim yaşanmaktadır. Tarık'ın hayat tarzı ve tercihleriyle karşılaştıkça, İsmail geleneksel bakış açısını sorgulamaya başlamaktadır. Bu süreçte, İsmail'in daha esnek ve anlayışlı biri haline geldiği görülmektedir. Oğlunun mutluluğunu önemseyen bir baba olarak, sonunda Tarık'ın seçimlerini kabul etmekte ve desteklemektedir. Burada kültürel bellek aktarımının aslında gelenekselden modernliğe gittiğini söyleyebiliriz.

Resim 1: İsmail ve oğlu Tarık

Tarık'ın Değişimi: Yuri Lotman'a göre, modernleşme, kültürel sistemlerin yenilikler ve değişimlerle sürekli olarak evrildiği bir süreçtir. Bu süreç, kültürel kodların ve sembollerin yeniden düzenlenmesini ve yeni unsurların uyumunu içermektedir. Kültürel bellek ise, toplumların geçmiş deneyimlerini ve bilgilerini koruma ve aktarma mekanizmasıdır ve ritüeller, metinler, semboller aracılığıyla nesiller boyu devam etmektedir. Modernleşme, kültürel belleğin bazı unsurlarını dönüştürürken, yeni bellek biçimlerinin oluşmasına da yol açmakta, bu da toplumsal kimlik ve süreklilik açısından önem taşımaktadır (Lotman,2009). Tarık, başta yurtdışında yaşayan modern bir genç olarak tanıtılmakta ancak, babası İsmail'in köydeki geleneksel düşünceleriyle karşılaşınca, kendi yaşam tarzıyla ve tercihleriyle yüzleşmek zorunda kalmaktadır. Özellikle Letonyalı sevgilisiyle ilişkisi ve onunla evlenme kararı, Tarık'ın karakter gelişiminde önemli bir dönüm noktasıdır.

² Arthur Asa Berger, Kitle İletişimde Çözümleme Yöntemleri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1993, s. 35

Babasıyla olan çatışmaları ve köydeki düğün hazırlıkları sürecinde, Tarık kendi kimliğini ve değerlerini bulmaya başlamaktadır.

Resim 2: Tarık ve Letonyalı sevgilisinin düğün günü

Tüpçü Fikret'in Değişimi: Hemen gaza gelen bir karakter olarak tanıtılmaktadır. Esenyurt'ta bir tüpçü dükkânı işletmektedir. Gamsızdır. İlk iki eşi kanserden öldükten sonra evlenmek istemeyen Fikret kararından vazgeçerek tekrar evlenmeye karar verir. Olayların zirve yaptığı zamanlarda soğukkanlı olmaya çalışsa da aslında çok panik biridir.

Resim 3: Tüpçü Fikret

Tövbekâr Çetin'in Değişimi: Gençliğinde çok alkol alan belalı biri olarak tanıtılmaktadır. Babasının hacca gideceği gece yine alkol almakta, babasının otogarda olduğunu duyunca koşarak yanına gitmektedir. Fakat babasının düşünce yapısı ile Çetin'in durumu uyuşmayınca babası otogarda onu yanından kovmakta ve "Senin gibi oğlum yok!" söyleminde bulunmaktadır. Bunun üzerine Çetin üzülmeye başlamıştır. Dönüşüm noktası ise Çetin'in o gece rüyasında Molla Dedeyi görmesiyle başlamaktadır. Molla Dede belinden çıkardığı kuşağın içerisine taş koyarak Çetin'i dövmeğe. Çetin korkuyla uyanmakta ve aynaya bakmaktadır. Tam o sırada saçlarının bembeyaz olduğunu görünce Çetin tüm kötü alışkanlıklarına tövbe ederek hayatına devam etmektedir. Çetin'in annesi görme engellidir ve engelli maaşı almaktadır. Çetin ise köyündeki çocuklara spor eğitmenliği yaparak geçimini sağlamaktadır.

Resim 4: Tövbekâr Çetin

Saffet Öğretmen'in Değişimi: Ekibin en yeni üyesi olarak tanıtılmaktadır. İdealist bir öğretmendir ve köydeki tüm okuma yazma bilmeyen bireylere okuma yazma öğretmiştir. Yalana tahammülü olmayan Saffet Öğretmen çok çabuk sinirlenir fakat bunu dile getirmekte çok zorlanmaktadır. Düğün yapma çabaları sırasında ortaktır ve düğüne akrabası olan Emel Sayın'ı çağırarak istemiş fakat Emel Sayın ile iletişim kuramamıştır. Tüpçü Fikret ve diğerleri akraba olduklarına inanmayıp aralarında dalga konusu yapmışlardır. Yine de Saffet Öğretmen mali olarak düğün yapılması için dostlarını desteklemiştir.

Resim 5: Muallim Saffet

Tarık'ın Annesi Hatice'nin Değişimi: Tarık'ın annesi, genellikle heyecanlı ve komik bir karakter olarak tanıtılmaktadır. Tarık'ın babası İsmail'in eşi ve genellikle ailenin iç işlerine odaklanmaktadır. Filmdeki ana odak noktalarından biri olan düğün hazırlıklarında, annenin rolü daha çok arka planda kalmaktadır. Ancak, aile içi sahnelerde ve özellikle köydeki yaşamı yansıtan kısımlarda izleyiciye gösterilmektedir. Tarık'ın annesi, genellikle ailenin geleneksel değerlerine bağlıdır ve eşinin kararlarına saygı duymaktadır. Karakter olarak, Tarık'ın annesi, ailenin birliğini ve geleneksel Anadolu aile yapısını temsil etmektedir.

Resim 6: Tarık'ın annesi Hatice

Hırsız Yılmaz'ın Değişimi: Köyde yaşayan hırsız ve dolandırıcı olarak bilinen önemli bir yan karakterdir. Yılmaz, filmin neşeli simalarından biridir. Filmde, düğün hazırlıkları sırasında İsmail'in ekibine katılarak çeşitli komik olaylara sebep olmaktadır. Yılmaz, genellikle olayların içinde bulunmakta ve arkadaşlarıyla birlikte düğün için çeşitli planlar yapmaktadır. Tarık'ın düğününde de aktif bir rol almakta ve komik sahnelerde sıklıkla görünmektedir. Yılmaz karakteri, filmdeki mizahi unsurlara katkıda bulunan ve köy atmosferinin bir parçası olan sempatik bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır.

Resim 7: Dolandırıcı ve hırsız Yılmaz

Ana karakterlerin *değişimi*, film boyunca yaşadıkları deneyimlerle şekillenmekte ve izleyiciye duygusal bir bağ kurmalarını sağlamaktadır. Bu değişimler, filmdeki temel teması ve mesajları güçlendirmektedir.

5.10. Düğün Dernek filmindeki göstergelerin kültürel bağlamı ve anlam üretme süreci

Lotman, semiyosferde yarattığı örgütlü nicel alanda fikirlerini, göstergelere ait tasarımlarını ve fiillerini barındıran, bu yapay dünyayı, simgesel tasarımlarla ilişkilendirmeye çalışmaktadır (Lotman, 2012, s. 286-287). Böylelikle, durağan olmayan, dinamik ve sürekli evrilen bir anlam alanı olan semiyosfer oluşturulmuş olmaktadır. Bu mekanizma, kültürün bir örüntüsünü temsil etmektedir (Semenenko, 2016, s. 498-500). Kültürü temsil eden bu semiyosferde dilden sembole, mekândan ve kimlik oluşumuna, kültürel bellekten toplumsal normlara kadar birçok örüntüyü içermektedir. Düğün Dernek filmindeki göstergelerin kültürel bağlamı ve nasıl anlam oluşturduğunu anlamak için filmde geçen göstergeler alt başlıklar altında tek tek incelenmiştir.

Dil ve Semboller: Göstergüküre, heterojen yapısıyla bilinmektedir. İçerdiği diller çeşitli olup farklı işlevlere sahiptir. Tek bir ortak kodlama yapısından ziyade, birbiriyle ilişkili ama farklı sistemler içermektedir. Bu görüş, göstergebilim alanının karmaşık ve çok yönlü yapısını vurgulamaktadır. Diller arasındaki etkileşim ve çeşitlilik, bütüncül bir anlayışa ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Ancak bu durum, göstergebilimin zenginliğini de ortaya koymaktadır (Lotman,1990, s. 124-127). Filmdeki karakterler, olaylar ve mekânlar dilin ötesinde sembolik anlamlar taşımaktadır. Örneğin, Tarık'ın Letonya'da çalışması ve Marika ile evlenmesi, kültürel değişimi ve farklılıkları sembolize etmektedir. Düğün, sadece bir toplumsal olay değil, aynı zamanda gelenekleri, değerleri ve sosyal ilişkileri simgelemektedir.

Resim 8: Filmindeki göstergelerin kültürel bağlamı ve anlam üretme süreci

Mekân ve Zaman: Lotman'a göre kültür, belirli sınırları olan bir mekân içerisinde varlık göstermekte ve kendini bu mekânsal çerçeveye içerisinde ifade etmektedir. Aynı zamanda, kültür geçmişten günümüze uzanan bir zaman diliminde şekillenip dönüşmektedir. Geçmiş, bugün ve gelecek, kültürün sürekli değişim ve gelişiminin parçalarıdır. Kültürel bellek ise, geçmişle bağlantı kurulmasını sağlayarak, kültürün zaman içerisindeki sürekliliğini ve bütünlüğünü korumaktadır. Böylece, kültür kendini mekân ve zaman içinde konumlandırıp tanımlamaktadır. Bu iki temel boyut, Lotman'a göre, kültürün yapısını, işleyişini ve değişimini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır (Lotman, 2005, s. 205-229). Filmde geçen olayların çoğu, köy ve düğün mekânları arasında geçmektedir. Bu mekânlar, kültürünü koruyan bir köy ile değişime açık bir dünya arasındaki çatışmayı temsil etmektedir. Ayrıca, filmdeki zaman çizgisi, hızlı bir düğün hazırlığı sürecini içermekte, bu da kültürel değişim ve uyumun hızını vurgulamaktadır.

Resim 9: Camide bayram namazı

Karakter Dinamikleri: İsmail'in oğlu Tarık'ın yurtdışında çalışması ve farklı bir kültürle etkileşimi, karakter dinamiklerinde değişime işaret etmektedir. Babanın gurur meselesi haline getirdiği düğün kararı, aile içindeki ilişkileri etkilemekte ve kültürel çatışmayı daha da derinleştirmektedir.

Aile Bağları ve Kültürel Kimlik: Filmde, düğün yapan ailenin reisi İsmail karakteri, Lotman'ın "göstergeküre" kavramı bağlamında, kültürel kimliğini ve değerlerini temsil eden bir "kahraman" olarak ön plana çıkmaktadır. İsmail, aile bağlarını ve geleneklere bağlılığını sürekli vurgulayarak, bu değerlerin filmdeki kültürel sistemin merkezinde yer aldığını göstermektedir.

Konukseverlik ve Kültürel Pratikler: Filmdeki düğün törenleri, yemek kültürü, müzik ve dans gelenekleri, Lotman'ın "göstergeküre" kavramındaki kültürel pratikleri yansıtmaktadır. Bu pratikler, karakterlerin kimliklerini ve aidiyetlerini ifade etmektedir. Örneğin, konuk ağırlama geleneği, karakterlerin konukseverlik değerini önemseyen kültürel kodlarını ortaya koymaktadır.

Geleneklere Bağlılık ve Kültürel Dönüşüm: Lotman'ın kültürel dönüşüm ve dinamikler hakkındaki görüşleri, "Düğün Dernek" filminin anlatısıyla örtüşmektedir. Filmde, geleneklere bağlılık ve değişime direniş, karakterlerin kimliklerinin

şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ancak, filmin ilerleyen bölümlerinde, geleneklerin ve kültürel kodların dönüşümü de gözlemlenmektedir.

Olayların Gelişimi: Filmdeki komik olaylar ve beklenmeyen durumlar yaşanmaktadır. Örneğin, gelinin devenin sırtında kaybolması ve Letonya'dan gelen gelinin nişanlısının düğünü basması, göstergebilimsel bir kopuş yaratmakta ve beklenmeyen olaylar zincirini ortaya çıkarmaktadır.

Resim 10: Gelinin düğün yerine götürülme sahnesi

Mafya Unsuru: Letonya'dan gelen gelinin nişanlısının mafyası, kültürler arası çatışma ve farklılıkları vurgulamaktadır.

Resim 11: Mafyaların, gelinin kardeşini sorgulama sahnesi

Maddi İmkânsızlıklar ve Toplumsal Değerler: İsmail'in, düğünü gurur meselesi haline getirip maddi zorluklara rağmen yapma kararı, toplumsal değerleri ve onur anlayışını temsil etmektedir. Bu durum, Lotman'ın kültür göstergebilimindeki "kültürel hafıza" kavramıyla açıklanabilmektedir. Düğün, köydeki insanların ortak hafızasını oluşturan önemli bir anı olarak öne çıkmaktadır.

Resim 12: Düğün alışverişi

Letonya'dan Gelen Gelinin Rolü: Letonya'dan gelen gelinin varlığı, kültürlerarası etkileşimi vurgulamaktadır. Gelinin nişanlısının mafyası tarafından düğünün basılması, farklı kültürler arasındaki gerilimi artırarak, kültürel çatışmaların ve önyargıların altını çizmektedir.

Resim 13: Letonyalı gelin Marika

Komik Olaylar ve Mizahi Unsurlar: Filmdeki komik olaylar ve mizahi unsurlar, kültürel öğelerle oynanarak güldürme amacını taşımakta ve bu da kültürel kodların nasıl işlediğini yansıtmaktadır.

Resim 14: Tüpcü Fikret'in Hatice'ye olayları açıkladığı sahne

Toplumsal Normlar ve Beklentiler: Film, köydeki toplumsal normları ve beklentileri de işlemektedir. Tarık'ın yurtdışından biriyle evlenme kararı, geleneksel normlara aykırı gibi görünebilmektedir.

Resim 15: Kısa sürede karar verilen düğünün sebebini Tarık'a sordukları sahne

Kültürel Değişim ve Uyum: Tarık'ın Letonya'da çalışması ve orada bir ilişkiye başlaması, kültürel değişim ve uyumu temsil etmektedir. Filmdeki karakterler, kendi kültürel bağlamında nasıl değişime uğradıklarıyla ilgili bir gelişim sergilemektedir.

Mafya Unsurları ve Kültürel Tehdit: Letonya'dan gelen gelinin nişanlısının mafyası, kültürel tehdit unsuru olarak işlev görmektedir. Film, dışarıdan gelen etkenlerin kültürü nasıl etkileyebileceğini göstermektedir.

Resim 16: Kültürel tehdit "mafya" sahnesi

Düğün Töreni ve Ritüeller: Filmdeki düğün töreni ve ritüeller, kültürel sembollerin ve geleneklerin nasıl yaşatıldığını göstermektedir. Düğün, kültürel hafızayı canlı tutan bir ritüel olarak işlev görmektedir.

Resim 17: Düğün yapıldığı mekân

Kültürel Çatışma ve Uyum: Film, köy kültürü ile yurtdışındaki modern yaşam arasındaki çatışmayı ve uyumu ele almaktadır.

Sosyal İlişkiler ve Aile Dinamikleri: Film, sosyal ilişkilerin ve aile dinamiklerinin kültürel bağlamda nasıl işlediğini yansıtmaktadır. İsmail'in Tarık'ın dönüşüne ve evliliğine karşı olan tepkisi, aile içindeki güç ilişkilerini ve geleneklere bağlılığı temsil etmektedir.

Geleneksel ve Modern Unsurların Çatışması: Filmde, geleneksel köy yaşamı ile modern dünya arasındaki çatışma vurgulanmaktadır. Köydeki geleneksel düğün, modern dünyanın etkisi altında farklı bir boyut kazanmaktadır.

Kültürel Kimlik ve Değişim: Tarık'ın yurtdışında yaşadığı deneyimler, onun kişisel kültürel kimliğinde değişikliklere neden olmaktadır. Karakterlerin kişisel gelişimleri, kültürel değişim ve adaptasyonu yansıtmaktadır.

Toplumsal Beklentiler ve İdealizasyon: İsmail'in oğluna düğün yapma kararı alması, toplumsal beklentilerin ve ideallerin kültürel olarak nasıl önemsendiğini göstermektedir. Düğün, toplumsal normların bir yansımasıdır.

Sosyal Statü ve Onur Kavramı: Filmde, İsmail'in oğlunun düğünü düzenleme kararı, aile onurunu koruma amacını taşımaktadır. Bu durum, sosyal statü ve onurun kültürel değerler içindeki rolünü vurgulamaktadır.

Kültürel Çeşitlilik ve Tolerans: Film, farklı kültürler arasındaki çeşitliliği ve bu çeşitliliğe karşı nasıl bir tavır alındığını göstermektedir. Tarık'ın Letonya'dan gelen gelinle evlenme kararı, kültürel tolerans ve kabul temasını ele almaktadır.

Sosyal Eleştiri ve Mizah: Filmdeki komik olaylar ve absürt durumlar, toplumsal eleştirinin ve mizahın kültürel bir ifadesi olabilmektedir. Lotman'ın kültür göstergebiliminde, mizahın toplumsal normları sorgulama ve eleştiri yapma işlevi vurgulanmaktadır.

Düğün Törenlerinin Evrensellik ve Özgünlük Dönemi: Film, düğün törenlerinin evrensel unsurlarını öne çıkarırken, aynı zamanda bu ritüellerin özgünlüğünü koruma çabalarını da göstermektedir.

Kültürel Etkileşim ve Evrensel Temalar: Marika'nın gerçek nişanlısının düğünü basması, kültürel etkileşim ve evrensel temaların nasıl birleşebileceğini göstermektedir.

Toplumsal Değişim ve Modernleşme: Tarık'ın yurtdışında çalışması, köydeki yaşamın modern dünya ile nasıl etkileşimde bulunduğunu göstermektedir.

Kültürel Mirasın Taşınması: Filmdeki düğün, köyün kültürel mirasını taşır ve bu mirasın nasıl aktarıldığını göstermektedir. Düğün, köy kültürünün gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Kültürel Şiddet ve Mizahi Dönüşüm: Letonya'dan gelen gelinin nişanlısının mafyasının düğünü basması, kültürel şiddeti mizahi bir dönüşümle ele almaktadır. Lotman'ın göstergebiliminde mizahın, toplumsal gerilimleri hafifletme ve eleştirel bir bakış açısı sunma rolü vurgulanmaktadır.

Doğa ve Çevre İlişkisi: Filmde köy meydanında yapılan mütevazı düğün, doğa ve çevre ile olan ilişkiyi vurgulamaktadır. Lotman'ın kültür göstergebiliminde doğanın sembolik anlamı, çevresel faktörlerin kültürel anlam üretimindeki rolünü içermektedir.

Toplumsal Sınıf ve Eşitsizlik: Film, köydeki maddi sıkıntılara rağmen düğün yapma kararı olarak toplumsal sınıf ve eşitsizlik konularına da dokunmaktadır.

Göç ve Kültürel Değişim: Tarık'ın yurtdışında çalışması, göç ve kültürel değişimin nasıl birbirine bağlı olduğunu göstermektedir.

Diyalog ve Anlayış: Film, farklı kültürler arasında bir diyalog kurma çabasını ve karşılıklı anlayışı temsil etmektedir.

Gelenek ve Modernite Dönüşümü: Film, geleneksel düğün ritüellerini modern bir bağlamda işleyerek gelenek ve modernitenin bir arada nasıl var olabileceğini göstermektedir.

Resim 18: Tarık'ın babasının Tarık'a sürprizi

Sosyal Rollere Eleştirel Bakış: Film, geleneksel toplumsal rolleri sorgulayarak ve mizahi bir dille eleştirerek sosyal normlara karşı bir tutum alabilmektedir.

6. Sonuç

Lotman, sinemanın bir dil olarak işlediğini ve bu dilin yapısını inceleyerek anlam oluşturduğunu savunmuştur. Ayrıca, filmlerin sadece görsel bir deneyim olmanın ötesinde, kültürel ve toplumsal bağlamlarda anlamlandırılması gerektiğini vurgulamıştır. Lotman'a göre, filmler sadece izleyiciler üzerinde duygusal etki bırakmakla kalmaz, aynı zamanda kültürel değerleri yansıtarak toplumsal bir iletişim aracı olarak da işlev görürler. Sinemanın sembolik dilini ve anlatımını analiz ederek, filmlerin derinliklerine inmeyi ve izleyicilerle anlamlı bir etkileşim kurmayı amaçlamıştır.

Filmdeki göstergelerin ve sembollerin çözümlenmesiyle, izleyiciye filmde geçen olayların, karakterlerin davranışlarının, diyalogların ve mekânların altında yatan kültürel anlamın daha iyi anlaşılması sağlanmaktadır. Bu, filmin içerdiği kodların ve sembollerin izleyiciyle nasıl etkileşime geçtiğini anlamak açısından önemlidir.

Bu çalışma Türk sinemasındaki kültürel ve toplumsal sembollerini anlamaya ve çözümlenmeye yönelik önemli bir örnek sunmaktadır. Film, Türk toplumunun değerleri, gelenekleri, sosyal ilişkileri ve çatışmalarını işleyerek bu unsurları sembolik olarak temsil etmektedir. Dolayısıyla, filmi göstergebilimsel açıdan inceleyerek Türk kültürünün ve Türk sinemasının kültürel mirasını, sembolizmini ve anlamlarını daha derinlemesine anlamamıza yardımcı olmaktadır. Ayrıca, filmde kullanılan sinematik tekniklerin ve görsel unsurların, kültür göstergebilimi açısından nasıl işlediğini anlatarak bu alana yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Çalışma kültürel göstergeler bağlamında değerlendirilmekte ve sahneler bu çerçevede analiz edilerek alanda kültürel göstergeler aracılığıyla değerlendirilen filmler arasına eklenerek alana katkı sağlamaktadır.

“Düğün Dernek” filmi, Türk kültüründe düğünlerin önemini ve düğün hazırlıklarının nasıl yoğun bir süreç olduğunu komik bir dille ele almaktadır. Filmdeki karakterler, genellikle Türk toplumunda karşılaşılan tipik kişilik özelliklerini yansıtmaktadır. Ayrıca film, Türk halkının düğünlerdeki geleneksel ritüellerini ve aile bağlarını da işlemektedir. Film aynı zamanda Türkiye'deki toplumsal değişim ve dönüşüm süreçlerine de ışık tutmaktadır. Karakterlerin yaşadığı olaylar ve sergiledikleri davranışlar, Türkiye'nin farklı dönemlerindeki sosyal yapıya ve değerlere göndermeler yapmaktadır. Sosyal bağlamda ise film, Türk toplumundaki aile ilişkilerini, komşuluk ilişkilerini ve insanların bir araya gelerek yaşadıkları komik olayları konu almaktadır. Film, toplumdaki sosyal normları sorgulayarak ve mizahi bir dille eleştirerek izleyicilere güldürürken düşündürmektedir. Ayrıca film, Türk toplumundaki dayanışma kültürünü de yansıtmaktadır. Filmde kullanılan ışık ve renk seçimleri Türk kültürünün sıcak bir kültüre sahip olmasıyla ilgilidir. Bu nedenle kültürümüzdeki eğlence ve kültürel oyunların gösterildiği sahnelerde sıcak renkler bu filmde tercih edilmiştir. “Düğün Dernek” filmi, Türk sinemasında klasikleşmiş bir eser olup, izleyicilere hem eğlenceli bir zaman geçirtirken hem de Türk toplumunun çeşitli yönlerini gözlemleme fırsatı sunmaktadır. Yukarıda belirlenen başlıklar çerçevesinde “Düğün Dernek” filmi çözümlendiğinde filminin sadece bir eğlence aracı olmasının ötesinde, aynı zamanda filmin toplumsal bir metin olarak da değerlendirilebileceğini göstermektedir.

Kaynakça

Assman, J. (2015). *Kültürel bellek*. (A. Tekin, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Barutçugil, İ. (2011). *Kültürler arası farklılıkların yönetimi*. Kariyer Yayınları.

Berger, A. A. (1993). *Kitle iletişimde çözümleme yöntemleri*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Berger, A. A. (2012). *Kültür Eleştirisi (Kültür kavramlarına giriş)*. (Ö. Emir, Çev.). Pinhan Yayınları.

- Demir, Ö & Çencen, N. (2015). Tarih sinema etkileşiminin popüler kültürdeki yeri. *Kafkas Üniversitesi, e-Kafkas eğitim araştırmaları dergisi*, 2(1), 13-18.
- Güz, N. & Küçükerdoğan, R. (2005). *Göstergeköreler, reklam ve "öteki" kavramı*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Hofstede, G. & Hofstede, G. J. (2005). *Cultures and organizations*. Mc. Graw Hill.
- Küçükerdoğan, R. (2009a). *Reklam nasıl çözümlenir*. Beta Yayınları.
- Küçükerdoğan, R. (2009b). *Reklamda kültürlerarasılık*. Es Yayınları.
- Küçükerdoğan, R. (2012). Yeni bir yıl, yeni umutlar- yılbaşı, yeni yıl, simgeler ve anlamlar. *Grafik tasarım dergisi*, 1, 1-11.
- Lotman, J. M. (2005). On the Semiosphere. *Sign systems studies*, 33(1), 205-229.
- Lotman, Y. M. (1990). *Universe of the mind*. (Shukman, A. Çev.). Indiana University Press. (ss. 124-127).
- Lotman, Y. M. (2012a). *Düşünen dünyaların içinde: İnsan-metin-semiyosfer-tarih*. (S. Gürses, Çev.). Bilgesu Yayınları.
- Lotman, Y. M. (2012b). *Sinema göstergebilimi*. Nirengi Kitap.
- Mooij, M. (2004). *Consumer behaviour and culture: consequences for global marketing and advertising*. Sage Publications.
- Palinkas, L. A.; Horwitz, S. M.; Green, C. A.; Wisdom, J. P.; Duan, N. & Hoagwood, K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. *Administration and policy in mental health and mental health services research*, 42(5), 533-544.
- Rifat, M. (2000). *XX. yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları 2*. Om Yayınları.
- Solomon, M.; Bamossy, G.; Askegaard, S. & Hogg, M. G. (2006). *Consumer behaviour- a european perspective*. Prentice Hall.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.